

Svrab je časté infekční kožní onemocnění, přenosné z člověka (vzácněji zvířete) na člověka, které patří do skupiny chorob přenosných pohlavním stykem (STD).

Původcem je mikroskopický roztoč *Sarcoptes scabiei* (zákožka svrabová). Roztoč žije celý život v kůži člověka. Mimo hostitele samička přežívá maximálně 2-3 dny. Dospělá samička zákožky má velikost 0,3-0,4 mm, sameček je poloviční. Oplodněná samička se zavrtává do šikmé kůže a vytváří chodbičku, kde během svého 30denního života denně klade 2-3 vajíčka. Larvy se líhnou za 3-4 dny, kompletní vývoj trvá 10-14 dní. Pouze 10 % vajíček přežívá do dospělosti. Průměrný počet dospělých samic na kůži nakaženého pacienta je asi 11; u norského svrabu tisíce až miliony.

Klinický obraz a diagnostika infekce:

Pro podezření na nákazu svědčí následující příznaky:

Intenzivní až kruté noční svědění po zahřátí pod pokrývkou. Vyrážka na charakteristických místech kůže – zejména tam, kde je malá tloušťka kůže – genitál, třísla, podbřišek, kolem pupku, podpaží, prsní bradavky, mezi prsty ruky, u malých dětí na dlaních. Zpravidla současný výskyt u členů domácnosti a u všech sexuálních partnerů. Charakteristické jsou dvojice drobných pupíků spojených náznakem malé chodbičky. Vlivem škrábání je typický obraz u neléčeného svrabu časem zkreslen druhotnou infekcí s hnisáním, ekzematizací a šířením kožních projevů na další místa. Postupně může být postižen celý kožní povrch, kromě obličeje a kštice.

Svrab u čistotných osob – tzv. "svrab lepších lidí"

Svrab se může vyskytnout i u osob s vysokou hygienickou úrovní. Diagnóza je pak velmi obtížná, protože kožní příznaky jsou málo zřetelné, necharakteristické nebo chybí.

Svrab norský (*Scabies norvegica*)

Vzácná, zato však závažná forma svrabu, která vyvolává lokální nebo regionální epidemie, obvykle nemocniční. Postižení bývají oslabení pacienti s poruchou imunity (včetně HIV infekcí). Je vysoce nakažlivý, protože v olupující se kůži jsou tisíce až miliony roztočů.

Svrab přenosný ze zvířat

Kočky a psi mohou být postiženy svrabem. Roztoč může být kontaktem přenesen na člověka, ale není schopen se na lidském těle množit. Začátek symptomů bývá obvykle náhlý a objevuje se asi 10 dní po přenosu roztoče. Vyrážky jsou obvykle mírnější a ztrácejí se za 4-6 týdnů. Z člověka na člověka se nepřenáší.

Svrab se vyskytuje celosvětově v 30letých cyklech s 15letým intervalem mezi epidemiemi, ale poslední pandemie, která začala v r. 1964, tento limit přesáhla. V ČR je scabies v pořadí čtvrté nejčastější infekční onemocnění. Postiženy jsou všechny věkové skupiny s nejvyšším výskytem u 15 -19letých.

Způsoby přenosu:

Přenos onemocnění se děje přímým těsným tělesným kontaktem, zejména při pohlavním styku. Je proto zařazen mezi STD – choroby přenášené pohlavním stykem. A jako infekční onemocnění podléhá povinnému hlášení. Další cestou přenosu je kontaminované ložní prádlo, ručníky, šatstvo. Šíření onemocnění napomáhá nízká úroveň hygieny (např. v ubytovnách, hotelích, ústavech sociální péče) a promiskuita. Onemocnění svrabem bývá často nemocnými pocítováno jako ostuda vzhledem k předsudku, že jde o nemoc špinavých a zanedbaných lidí. Svrab však postihuje všechny vrstvy populace. Onemocnění se nepřenáší běžným denním stykem – např. podáním ruky, dotykem.

Inkubační doba je 14 až 21 dní.

Období nakažlivosti končí po řádně ukončené léčbě (antiskabiesní) kůře, kterou řídí dermatolog, a po provedení všech příslušných hygienických opatření.

Léčba: U léčby svrabu je třeba dodržet řadu důležitých zásad. Jen tak bude úspěšná nebo nedojde zbytečně k opětovné infekci (reinfekci).

Léčbu svrabu má řídit kožní lékař. Léčba má odpovídat klinickému stavu onemocnění a podle toho se vybírají vhodné preparáty (Skabucid, Jacutin, sirná mast). Léky musí být aplikovány, kromě obličeje, od brady dolů všude (i za nehty). Někdy je potřebná i léčba na lůžku kožního oddělení. Bezpodmínečně nutná je současná léčba všech členů domácnosti a všech sexuálních partnerů (argument, že nemají žádné potíže, je pochybný, mohou být v inkubační době). Léčba u všech musí být ukončena současně! Je nutné provést všechna hygienická opatření, s nimiž vás seznámí lékař (vyvařit ložní prádlo a vyžehlit napařovací žehličkou. Co nelze vyvařit, pověsit na dobře větrané místo na 14 dní. Zákožky též nepřežijí mraz. Po ukončení léčebné kůry s nimi nemocný již nesmí přijít do styku. Pokud byl získán při promiskuitním sexuálním chování, doporučujeme provést další vyšetření na jiná STD.

Prevence: Ochrana jiná než opatrnost při výběru sexuálních partnerů neexistuje. Dbejte též základních hygienických pravidel při ubytování – vyprané lůžkoviny apod.